

מילון מונחים משפטיים

אמרות אגב – obiter dicta – אמירות בפסק הדין שאין בהן חיוב מכוח התקדים. אהרון ברק שופט בחברה דמוקרטית 298 (2004)

אפקט ההרתעה (צינון) – Chilling effect - מצב בו הביטוי או ההתנהגות מדוכאים מיוחד הענישה של איש או קבוצה. למשל, האיום של תביעה משפטית ארוכה ויקרה עלול להביא למצב של צנזורה עצמית והשפעה מרתיעה במקרים של חופש הדיבור.

אקטיביזם שיפוטי – judicial activism – נטייה שיפוטית במסגרת שיקול הדעת השיפוטי, שלפיה האיזון הראוי בין הערכים החברתיים המתנגשים מוגשם לעיתים קרובות על ידי החלטה המחוללת שינוי בדין הקיים או על ידי יצירת דין חדש שלא היה קיים קודם. השופט אינו נרתע מביטול מדיניות משפטית שנקבעה בעבר והוא מוכן לפתח אמצעים שיפוטיים חדשים אשר יאפשרו לו לשנות את הדין הקיים או ליצור דין חדש. אהרון ברק שופט בחברה דמוקרטית 398 (2004)

אגרות משפט – בארה"ב, filing fees ; באנגליה, court fees

אזור סחר חופשי – free trade area

אחריות ציבורית (אחריות הדיווח) – accountability – עקרון שלפיו כל מי שהוענקה לו סמכות או תפקיד ציבורי חב באחריות כלפי הציבור. לימור זר-גוטמן "מישורי הביקורת על התנהלות שופטים בישראל", משפט וממשל ט(2) 329 (2006).

איחוד משפחות – family reunification

איכות הסביבה – quality of the environment – השפעת תנאי הסביבה על החיים

אינטרס ההסתמכות – reliance interest

אישומים מצטברים – cumulative charging

אישיות משפטית – legal personality - גופים פסיים או מלאכותיים אשר המשפט מכיר בהם כנושאים זכויות וחובות משפטיות ואשר הם בעלי כושר לביצוען של פעולות משפטיות. גוף בעל חובות וזכויות זכאי, למשל, להחזיק רכוש, לחתום חוזים, לתבוע ולהיבצע. אישיות משפטית יכולה להיות: 1. אישיות משפטית טבעית - בני אדם. 2. אישיות משפטית מלאכותית - תאגיד שהוא יציר הדין, כגון חברה, עמותה ואגודה שיתופית. ההסדרים המשפטיים קובעים מיהם הגופים אשר יוכרו כאישיות משפטית. (מתוך אנציקלופדיה Ynet)

אלימות מינית – gender based crimes

אמנה בדבר ביטול הפליה נגד נשים (1979) – CEDAW – convention on the elimination of all forms of discrimination against women (1979) - כוללת הוראות ספציפיות בנוגע לאיסור הפליית נשים בתחומי החינוך, התרבות, התעסוקה, הבריאות והנגישות להטבות סוציאליות אחרות. יובל שני, "זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות במשפט הבינלאומי: איזה שימוש בתי-המשפט הישראליים יכולים לעשות בהן?", זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל 315 (יורם רבין ויובל שני עורכים, תשס"ה).

אמנה בדבר ביעור הפליה הגזעית (1965) – CERD – convention on the elimination of all forms of racial discrimination (1965) - אוסרת על הפליה מטעמי גזע בכל הקשור להנאה

מזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות. יובל שני, "זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות במשפט הבינלאומי: איזה שימוש בתי-המשפט הישראליים יכולים לעשות בהן?", **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל 431** (יורם רבין ויובל שני עורכים, תשס"ה).

אמנה בדבר זכויות הילד (1989) – CRC – convention on the rights of the child - כוללת בין היתר, הוראות בנוגע לזכותו של הילד לבריאות, לביטחון סוציאלי, לרמת חיים נאותה, לחינוך, לתרבות ולהגנתו מפני ניצול כלכלי ומפני תנאי עבודה בלתי נאותים. יובל שני, "זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות במשפט הבינלאומי: איזה שימוש בתי-המשפט הישראליים יכולים לעשות בהן?", **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל 315** (יורם רבין ויובל שני עורכים, תשס"ה).

אמנה בינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966) – ICCPR - international covenant on civil and political rights (1966) – מבוססת בעיקרה על סעיפים 2-27 להכרזה האוניברסאלית בדבר זכויות האדם. כ"א 31, מס' 1040 ע' 269. להרחבה: יובל שני, "זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות במשפט הבינלאומי: איזה שימוש בתי-המשפט הישראליים יכולים לעשות בהן?", **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל 312** (יורם רבין ויובל שני עורכים, תשס"ה).

אמנה בינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות (1966) – ICESCR – international covenant on economic, social and cultural rights (1966) – מבוססת על סעיפים 22-27 להכרזה האוניברסאלית בדבר זכויות האדם. כ"א 31, מס' 1037, ע' 205. להרחבה: יובל שני, "זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות במשפט הבינלאומי: איזה שימוש בתי-המשפט הישראליים יכולים לעשות בהן?", **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל 312** (יורם רבין ויובל שני עורכים, תשס"ה).

אמנת וינה (1969) – Vienna convention on the law of treaties (1969) - אמנת וינה על החוק הנוגע לאמנות, המכונה גם אמנת האמנות, התקבלה ב-22 במאי 1969 ולמעשה הגדירה וניסחה מחדש כללים שהיו חלק מהמשפט הבינלאומי המנהגי.

ארביטראז' – ראו: **ניצול פערי שערים**

ארגון הבריאות העולמי – WHO – world health organization - נוסד בשנת 1948 כאחת הזרועות של האו"ם.

בהיעדרות (משפט בהיעדרות, צו מעצר בהיעדרות) – **in absentia**

בוררות מוסכמת – **voluntary arbitration**

בוררות חובה – **compulsory arbitration**

בטלות – void, voidable – מצב של היעדר כל תוקף משפטי באופן מוחלט. דפנה ברק-ארז "הבטלות היחסית במשפט המינהלי: על מחירן של זכויות" **ספר יצחק זמיר על משפט, ממשל ותברה 283** (יואב דותן, אריאל בנדור עורכים, תשס"ה)

בטלות יחסית – פעולה משפטית פגומה העשויה להיחשב בטלה בהקשרים מסוימים, אך תקפה לצורך הקשרים אחרים. הבטלות אינה כללית וחובקת-כל, היא קיימת רק לצרכים מסוימים או ביחס לנסיבות מסוימות. דפנה ברק-ארז "הבטלות היחסית במשפט המינהלי: על מחירן של זכויות" **ספר יצחק זמיר על משפט, ממשל ותברה 284** (יואב דותן, אריאל בנדור עורכים, תשס"ה) להרחבה: אהרון ברק **שופט בתברה דמוקרטית 172** (2004)

ביקורת שיפוטית מקדמית – judicial preview – ביקורת שיפוטית היא מקדמית כאשר היא בוחנת את חוקיותה של הצעת חוק בטרם זו הפכה להיות חוק. אהרון ברק **שופט בתברה דמוקרטית 331** (2004)

ביקורת שיפוטית על חוקתיות החוק – judicial review - מערכת דינים שעל פיה בית המשפט מוסמך לבחון אם חוק תואם את החוקה (או חוקי היסוד). אם הוא מגיע למסקנה כי החוק נוגד את הוראות החוקה, הוא מוסמך להכריז על כך. כן מוסמך בית המשפט לקבוע מהי התוצאה של הניגוד, כגון להכריז על בטלותו של החוק. אהרון ברק **שופט בהכרעה דמוקרטית** 319 (2004)

בית המשפט הגבוה לצדק – high court of justice – בג"ץ

בית המשפט העליון – supreme court – מעוגן בחוק יסוד: השפיטה. דן בערעורים על פסקי דין ועל החלטות אחרות של בתי המשפט המחוזיים ויושב גם כבית משפט גבוה לצדק לדון בעניינים אשר הוא רואה צורך לתת בהם סעד למען הצדק ואשר אינם בסמכותו של בית משפט אחר.

בעלי מניות בהכרעה – stockholders

בעלי עניין בהכרעה – stakeholders – בעלי עניין הקשורים לחברה, דוגמת נושיה, עובדיה ואף הציבור.

ברירה מוסרית (בתחומים של: אחריות פלילית של פקודים, ציות לפקודה מגבוה, טענות הגנה של כפיה) – moral choice

גולגולת דקה – thin skull doctrine - דוקטרינה המושרשת בהלכה הפסוקה לפיה המזיק נושא באחריות לנזקים עקב המעשה העוולתי אף אם מדובר בנזקים שהתפתחו עקב רגישותו המיוחדת של הניזוק ואף אם העוולה לא היתה גורמת לנפגע הנעדר אותן תכונות מיוחדות, את הנזק שהתרחש אצל הנפגע בעל התכונות המיוחדות. ראו: ת"א (קריות) 786/98 - חוסין דרויש נ' גג אחד ניהול מוסכים בע"מ ואח'. תק-של 10776, (3)2005, עמ' 10779

גיל בגרות - Age of majority - גיל בו ניתנות לאדם כל הזכויות והחובות השמורות לבוגר. ברוב הארצות גיל 18.

גילוי מרצון (מיסים) – voluntary disclosure – הליך לפיו נישום או עוסק בא מרצונו ומגלה עבירה שביצע כאשר אין בידי רשות המס מידע בעניין. במקרה כזה לא יינתן כתב אישום ולא יוטלו עליו סנקציות פליליות ואף לא קנס כספי. אריק גרובר, "גילוי מרצון וחנינת מס – הדומה והשונה ב"מגרש" עבירות המס לענפיהן" **מיסים** כב(5), א-59 (2008).

גילוי נאות - full disclosure, proper disclosure – החובה לספק כל דבר נדרש, חובת הדיווח (מושג שסתום).

גירוש – deportation

גניבת עין - passing off - עוולה נזיקית של התחזות, אחיזת עיניים, אשר מטרתה היא להגן על המוניטין של מי שמוכר טובין או נותן שירות מפני מצג מטעה, כאילו המוצר שנמכר על ידי אחר, או השירות הניתן על ידי אחר, הם של בעל המוניטין או קשורים אליו. ראו: בש"א (חיפה) 13870/05 - טלי דדון נ' גיא אזולאי. תק-מח 2006(1), 2215, עמ' 2224.

דוקטרינת החברה הכושלת – failing firm defense, rescue merger – כאשר חברה עומדת בפני פשיטת רגל וניתן לה להתמזג עם חברה אחרת כחלק מההגנה המשפטית. (דיני הגבלים עסקיים)

דוקטרינת קבלת תשלום בתמורה - Discharge for Value – דוקטרינה העוסקת בקבוצת מקרים בהם פירעון חוב נעשה על-ידי צד ג' ולא על-ידי בעל החוב עצמו. להרחבה: עמית שגב, נטע קמר "יישומה של דוקטרינת קבלת תשלום בתמורה (Discharge for Value)", **מקרקעין** ח(2), 35 (2009).

דוקטרינת מעשי מדינה – acts of state doctrine

דירקטיבה – directive – נורמה בעלת מעמד חוקי, תוצר של הליך חקיקתי משותף של הפרלמנט האירופי ומועצת אירופה. בניגוד לחקיקה רגילה, הדירקטיבה קובעת תכלית-על סופית, וכל מדינה יכולה לנקוט אמצעים שונים על-מנת להגשימה. אמנון רובינשטיין, ליאב אורגד "זכויות אדם, ביטחון המדינה ורוב יהודי", **הפרקליט** מח(2), 331 (2006).

דיני יושר- equity

דמי מזונות - Alimony; maintenance; spousal support

האצלת סמכויות- Delegation of Powers

הגדרה עצמית – self-determination – הוכרה בסעיף 1(1) לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, משנת 1966, אשר לפיו: "לכל העמים הזכות להגדרה עצמית. בתוקף זכות זו חופשיים הם לקבוע את מעמדם הפוליטי ולשקוד בחופשיות על פיתוחם הכלכלי, החברתי והתרבותי". ליאב אורגד, יורם רבין, רועי פלד, "העברת ריבונות בשטחים מאוכלסים מישראל למדינה פלסטינית: נקודת-מבטו של המשפט הבין-לאומי", **משפט וממשל** י, 187 (2006).

הגירת מקלט – asylum, asylum seekers

הגנה דיפלומטית – diplomatic protection – המונח מתמקד בזכותו המשפטית של הפרט לקבל הגנה דיפלומטית ממדינת האזרחות שלו בנסיבות שבהן מדינה אחרת, שבגבולות ריבונותה הוא שוהה, פועלת באופן שמפר את זכויותיו או עלול להפר אותן. להרחבה: איריס קנאור, "הזכות להגנה דיפלומטית כזכות אזרח: על פריצת "גבולות" בין המשפט הבין-לאומי הפומבי לבין המשפט החוקתי", **משפט וממשל** (1)11, 75 (2007).

הגנה מן הצדק – בסיס העקרון במתן סעד לנאשם בגין פגיעה בלתי מידתית בזכויותיו המהותיות. מרדכי לוי, "עוד על מהות ההגנה מן הצדק ועל המבחן לקבלתה - הערות, ביקורת והצעה למבחן חלופי", **המשפט: כתב-עת לענייני משפט** 19, 80 (2005). דוקטרינה זו מקורה ב**משפט האנגלי** הפלילי, שם זכתה לכינוי "Abuse of Process". בארה"ב התפתחה הגנה דומה, ה "Outrageous conduct" ו "Entrapment by Estoppel".

הגנת הפח היקוש-entrapment - במשפט האמריקאי קיימת הגנת "הפח היקוש", המביאה לזיכויו של נאשם אשר ביצע את העבירה בעקבות הדחה מצד אנשי רשויות אכיפת החוק, לדוגמא: סוכן סמוי או שליח של הרשות מדיח אדם למעשה עבירה, שולול ההדחה לא היה מבצע אותה. ראו: ת"פ (ירושלים) 3776/03 - מדינת ישראל נ' יצחק עליה בן משה ואח'. תק-של 2004(3), 10895, עמ' 10899.

הולדה בעוולה (חיים בעוולה) – wrongful life - תביעה בגין הולדה בעוולה היא תביעה של קטין, או של הוריו, בגין מערכת עניפה של מצבים שהביאו להיוולדו של בעל מום. תביעות אלו מכוונות בעיקר כלפי רופאים ויועצים גנטיים ומעבידיהם אך עלולות להיות מוגשות גם כנגד מזיקים אחרים. בלהה כהנא "הזכות לחיים ללא מום וזכות תביעה כנגד הורה" **הזכות לחיים ללא מום: מיצירת עובר עד לידתו כאדם** 277 (יונתן דייזיס, אברהם סהר עורכים, 2007)

החצנה חיובית / שלילית – ראו: **השפעה חיצונית חיובית / שלילית**

הטרדה מאיימת – stalking – ראו חוק מניעת הטרדה מאיימת, התשס"ב – 2001. להרחבה והגדרות: יעקב מרגולין, רוברטו מסטר, משה בירגר "הטרדה מאיימת – היבטים קליניים ומשפטיים" **פסיכיאטריה משפטית בישראל** 176 (אלכסנדר גרינשפון, יעקב מרגולין, אליעזר ויצטום עורכים, 2009)

הטרדה מינית – sexual harassment – ראו החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח – 1998

היעדר "יריבות" (בצריכה) - Non-rivalry או Jointness - ברק מדינה " חוקה כלכלית", הפרטה ומימון ציבורי: מתווה להגבלת חופש הפעולה בקביעת מדיניות כלכלית" **ספר יצחק זמיר על משפט, ממשל וחברה** 601 (יואב דותן, אריאל בנדור עורכים, תשס"ה)

היטל בטחה – safeguard measure - היטל סחר המוטל במטרה למנוע פגיעה או חשש לפגיעה בייצור המקומי כתוצאה מיבוא פתאומי בכמויות מוגברות. מקובל הן במסגרת הסכמי WTO והן במסגרת הסכמי סחר אזוריים. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 309 (2007).

היטל היצף – anti dumping - היטל סחר המיועד לקזז השפעה לא הוגנת על הסחר כתוצאה מיצוא במחירי היצף. מקובל הן במסגרת הסכמי WTO והן במסגרת הסכמי סחר אזוריים. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 309 (2007).

היטל משווה – countervailing measure - היטל סחר המיועד לקזז השפעה לא הוגנת על הסחר של סבסוד היצוא. מקובל הן במסגרת הסכמי WTO והן במסגרת הסכמי סחר אזוריים. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 309 (2007).

היעדר בלעדיות (בצריכה) - Non-exclusivity - ברק מדינה " חוקה כלכלית", הפרטה ומימון ציבורי: מתווה להגבלת חופש הפעולה בקביעת מדיניות כלכלית" **ספר יצחק זמיר על משפט, ממשל וחברה** 594 (יואב דותן, אריאל בנדור עורכים, תשס"ה)

היצף – dumping - מכירה בשוק היעד במחיר נמוך מזה שנהוג לגבי אותם טובין בשוק המקור. מוכר בהסכמי הסחר כנוהג סחר לא הוגן, המצדיק בתנאים מסויימים הטלת היטל לקיזוז השפעתו. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 309 (2007).

הכרזה אוניברסאלית בדבר זכויות האדם (1948) – universal declaration of human rights (1948).

הכרזת העצמאות – proclamation of independence

הליך הוגן – due process

הלכת הפסק – ratio decidendi - מעוגנת בחוק יסוד: השפיטה, ס' 20 - הלכה פסוקה. עקרון התקדים המחייב בישראל משמעותו כי דבר שנקבע בפסק דינו של בית המשפט העליון מחייב בתי משפט אחרים. אותו "דבר" שנקבע הוא הלכת הפסק המעגנת בחובה את הנורמה המשפטית המחייבת (להבדיל מאמרות האגב שאין בהן חיוב מכוח התקדים). אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 297 (2004).

הלכת השנים האבודות – lost years - הלכה הקובעת כי לניזוק זכאות לפיצוי גם עבור אובדן כושר השתכרות שנגרם עקב קיצור תוחלת חייו. פסק הדין התקדימי בנושא: דנ"א 4011/04 עיריית ירושלים נ' עזבון המנוח מיכאל אטינגר ז"ל, בו פסק בית המשפט כי יש להכיר בזכותו של אדם, שניזוק עקב מעשה עוולה ונתקצרה תוחלת חייו, לפיצוי עבור אובדן יכולת ההשתכרות שלו "בשנים האבודות"; לאמור, בשנים שבהן קוצרה תוחלת חיי העבודה שלו.

המתת חסד – euthanasia - המתת חסד אקטיבית: עשיית מעשה (מתן תרופה או טיפול) אשר מטרתו ותוצאותיו הם החשת המוות. המתת חסד סבילה (פסיבית): הימנעות מעשיית פעולות המאריכות את החיים. אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 159 (2004). ראו גם **סיוע רפואי להתאבדות**.

הסכם/חוזה לפני הנישואין - Prenuptial Agreements

consent – (בעבירות מין) – הסכמה

premarital/pre-nuptial agreement – הסכמי ממון

העברת ריבונות (או ירושת מדינות) – state succession – מוגדרת בסעיף 2 לאמנת וינה בדבר ירושת מדינות ביחס לאמנות, 1978: "החלפתה של מדינה אחת באחרת בכל הנוגע לאחריות ליחסים הבין-לאומיים של טריטוריה". ליאב אורגד, יורם רבין, רועי פלד, "העברת ריבונות בשטחים מאוכלסים מישראל למדינה פלסטינית: נקודת-מבטו של המשפט הבין-לאומי", משפט וממשל י, 187 (2006).

affirmative action – העדפה מתקנת

forced disappearance – (כפשע נגד האנושות בחוקת רומא) – העלמה בכפייה של אנשים

self incrimination – הפללה עצמית – מונח כולל לחיסיון שניתן לאדם מפני הפללת עצמו; הזכות שלא להשיב על שאלות מפלילות.

deadweight loss – הפסד רווחה – הירידה ברווחה הכוללת בשוק ספציפי (עודף יצרן + עודף צרכן) הנובעת מכך שלא מדובר בתחרות חופשית, אלא יש גורמים המשפיעים על קביעת המחיר (סבסוד, מיסוי, קיומו של מונופול וכדומה).

Separation of powers - הפרדת רשויות – הבחנה בין רשויות שלטוניות שונות, כאשר לכל רשות שלטונית מיוחסת פונקציה שהיא עיקרית ומרכזית לה. גישה המבקשת למנוע ריכוז כל הפונקציות השלטוניות בידי רשות אחת ומטרתה הגברת החירות ומניעת ריכוז כוח בידי גורם שלטוני אחד באופן העשוי לפגוע בחירות הפרט. אהרון ברק שופט בהחברה דמוקרטית 104 (2004)

grave breaches – הפרות חמורות

breach of contract – הפרת חוזה

Affidavit; sworn statement - הצהרה בשבועה

implied assertions – הצהרות מכללא – הצהרות כאלה יכולות להיות משני סוגים: (1) אמרה שלא התכוונו לומר בה אותם דברים שמבקשים להסיק ממנה. למשל, כדי להוכיח שראובן היה נוכח במקום מסוים, מוזמן שמעון להעיד כי שמע את לוי אומר באותו מקום "שלום ראובן!". זוהי הצהרה מכללא שאינה אסרטיבית. (2) התנהגות לא-מילולית שלא הייתה מכוונת להצהיר אותה עובדה שמבקשים להוכיח. לדוגמה, הפלוגתה היא האם פלוני היה בחיים במועד מסוים. יהודה בא ומעיד, שראה את אסף הרופא בודק את פלוני ובתום הבדיקה נותן סימן להעבירו לחדר המתים, בלי לומר מילה. אליהו הרנון, "הכלל הפוסל עדות שמיעה - מה מקומו במשפט הישראלי?", משפטים ו, 80 (1975).

harmonization of laws – הרמוניזציה של דינים – האחדת דינים של מדינות המצויות בתהליך אינטגרציה כלכלית. נלי מונין סחר בינלאומי – מי נגד מי? 309 (2007).

corporate veil piercing (corporate veil; veil piercing) – הרמת מסך (דיני חברות)

cumulative sentencing – הרשעות מצטברות

deterrence – הרתעה

השבה – restitution – מוגדרת בחוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט – 1979 סעיף 1. חובת ההשבה: "(א) מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין נכס, שירות או טובת הנאה אחרת ... שבאו לו מאדם אחר ..., חייב להשיב למזכה את הזכיה, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה – לשלם לו את שוויה."

השפעה חיובית / שלילית – positive externality / negative externality

השתק שיפוטי – judicial estoppel – מהותה של דוקטרינת ההשתק השיפוטי היא, שבעל דין, בהליך שיפוטי או מעין שיפוטי, יהיה מושק מלהעלות טענה הסותרת טענה שנטענה על-ידו בהליך שיפוטי או מעין שיפוטי קודם, אף אם הטענה בהליך הנוכחי נכונה במישור המהותי או העובדתי. נאסר ג'השאן, "ההשתק השיפוטי במשפט הישראלי", **משפט מצפון** 2, 17 (2005)

השתתפות עצמית – co-payment – תשלומים ישירים מכיסו של הצרכן הנגבים בעת קבלת השירות

התחייבות מכללא – implied covenant – התחייבות משתמעת, התחייבות שלא נזכרה במפורש.

התרעה מוקדמת (עקרון ההתראה המוקדמת) – precautionary principle

ועידת שרי הסחר – ministerial conference – גוף המעקב הפוליטי של ארגון הסחר העולמי WTO. מתכנס אחת לשנתיים. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 310 (2007).

זוטי דברים – De Minimis – דבר של מה בכך, מיועד לאותם מצבים בהם נגרמה פגיעה מינימלית בזכותו של בעל דין. להרחבה: "עקרון זוטי דברים (De minimis) כעקרון יסוד בהצעת חוק דיני ממונות, התשס"ו - 2006 (הקודקס האזרחי החדש)", **המשפט – שנתון** 12, 121 (2007).

זימון לבית המשפט – Subpoena

זכות העמידה – locus standi, standing (to use) – הזכות לעתור לבית המשפט הגבוה לצדק, עניינה שאלת מעמדו של העותר בפני בג"ץ. יהושע (שוקי) שגב "דברים בזכותה של זכות העמידה המסורתית", **הפרקליט** מח(2), 500 (2006).

זכות השתיקה – the right to silence – זכותו של החשוד או הנאשם לשתוק בחקירה או בבית המשפט.

זכות לעזרה משפטית (לייצוג משפטי) – assistance of counsel

חוזה צלופן – shrink-wrap agreement / shrink-wrap license

חוזים אחידים – standard form contracts, standard contracts – החוזה האחיד מוגדר בחוק החוזים האחידים, התשמ"ג-1982: "נוסח של חוזה שתנאיו, כולם או מקצתם, נקבעו מראש בידי צד אחד כדי שישמשו תנאים לחוזים רבים בינו לבין אנשים בלתי מסוימים במספרם או בזהותם"

חומרת העבירה – gravity of the offence

חוסר כשירות (במשפט הפלילי) – incapacity

חוסר שוויון בנשק – inequality of arms

חופש הביטוי – freedom of expression – זכות אדם מרכזית המבטאת את חירותו של האדם להשמיע את דעותיו שלו ולשמוע את דעות זולתו. זו זכותו של אדם לקבל מידע ולהגיב עליו, זכותו להפגין ולהתאסף והיא גם הזכות לשתוק. אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 254 (2004)

חופש ההתאגדות – freedom of association

חוקה – constitution – מסגרת נורמטיבית המעגנת את ערכי החברה. אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 78 (2004)

חוקתיות – constitutionalism – מסגרת חברתית שבה קיימת חוקה פורמאלית המעגנת ערכים דמוקרטיים, והמבטיחה כי ערכים אלה יוגשמו הלכה למעשה באמצעים שונים ובהם ביקורת שיפוטית על חוקתיות החוק. אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 78 (2004)

חזקה משפטית – Praesumptio Juris – את החזקה המשפטית יש להבחין מן החזקה העובדתית (Praesumptio Facti). החזקה המשפטית קבועה בהוראות המחוקק ובכך משקפת הכרעה חברתית רצויה, בעוד החזקה העובדתית מהווה הכרה במצב דברים קיים. החזקה המשפטית היא מכוונת (קונסטרוטיבית), בעוד החזקה העובדתית היא דקלרטיבית. גבריאל הלוי "האחריות הפלילית של הצוות הרפואי והמוסד הרפואי למותו של החולה הנוטה למות" **משפט וביו-אתיקה** 1, 65 (2008). להרחבה ראו גם: יעקב קדמי **על הראיות** חלק שלישי 1560-1572 (2003).

חיסול, התנקשות – assassination – ניסיון מתוכנן להריגתו של אדם.

חלופות ליישוב סכסוכים – ADR-alternative dispute resolution – כולל חלופות כגון גישור, פישור ובוררות.

חסמי סחר עקיפים – non tariff barriers, NTBs – חסמי סחר שאינם שקופים ואינם ניתנים לכימות, אלא מוסווים כאמצעי שנועד להשגת מטרה אחרת. גלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 310 (2007).

חקיקת משנה בדרך של משא ומתן – negotiated rule making – איל בנבנשתי, גיא שגיא "שיתוף הציבור בהליך המינהלי" **ספר יצחק זמיר על משפט, ממשל וחברה** 137 (יואב דותן, אריאל בנדור עורכים, תשס"ה)

טעות במצב הדברים (משפט פלילי) – mistake of facts

טעות בחוק – mistake of law

ידועים בציבור – cohabitation, common law marriage/wife/husband – חוק הירושה, תשכ"ה – 1965 (סעיפים 55, 57(ג)): "איש ואישה החיים חיי משפחה במשק בית משותף אך אינם נשואים זה לזה". להרחבה בנושא: חמן פ' שלח "בן הזוג הידוע בציבור" **משפטים** ו, 119-148 (1975).

ידיד בית המשפט – amicus curie – "מוסד ידיד בית-המשפט" מוכר בשיטות משפט שונות מזה מאות בשנים... עיקרו הוא סיוע לבית המשפט בסוגיה כלשהי, על-ידי מי שאינו צד ישיר לסכסוך הנדון. במקור היה מוסד זה כלי להצגת עמדה נייטרלית בלבד בהליכים, תוך סיוע אובייקטיבי לבית המשפט. אך בהמשך התפתח מוסד 'ידיד בית-המשפט' כצד להליך, שאינו דווקא נייטרלי ואובייקטיבי, אלא שהוא מייצג – מתוקף תפקידו או עיסוקו – אינטרס או מומחיות שמן הראוי שישמעו בפני בית-המשפט בסכסוך ספציפי". מ"ח 7929/96 קוזלי ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד נ"ג (1) 529.

ידיעה שיפוטית – judicial notice – עקרון שנקלט בארץ מן המשפט המקובל וחל הן במשפטים אזרחיים והן במשפטים פליליים. מצב בו בית המשפט אומר כי הוא מפעיל את ידיעתו השיפוטית בענין מסוים. פירוש הדבר כי בית המשפט קובע ממצא ללא קבלת ראיות כי הדבר הוא מן המפורסמות שאינן

צריכות ראייה. זהו קיצור דרך המשחרר בעל דין מן הצורך להגיש ראיות. אליהו הרנון "הפעלת הידיעה השיפוטית – אימתי וכיצד?" עיוני משפט ד, 5 (1974).

actus reus – היסוד העובדתי בעבירה

mens rea – היסוד הנפשי בעבירה

equal representation – ייצוג הולם

legal aid – ייצוג משפטי

derivative creation / derivative work – יצירה נגזרת

כבוד האדם – human dignity – כבוד האדם מונח ביסוד רבות מזכויות האדם והוא מעוגן בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. בבסיסו של כבוד האדם כזכות חוקתית עומדת ההכרה כי האדם הוא יצור חופשי, המפתח את גופו ורוחו על-פי רצונו. אהרון ברק שופט בהכרעה דמוקרטית 137 (2004)

כוונה תחילה – premeditation – בספרות קיימת מחלוקת קלאסית סביב הפירוש הנכון למושג זה. אסכולה אחת גורסת שכוונה תחילה פירושה שהנאשם שקל את מעשהו, והרהר בו לפני עשייתו, ורק לאחר מכן עשהו. האסכולה השנייה דוחה פירוש זה, ומקרבת בין כוונה תחילה לכוונה רגילה עד שלעיתים קשה מאוד להבדיל ביניהם. אהרן אנקר "רצח בכוונה תחילה" משפטים ו, 478 (1975).

Actual malice - כוונת זדון

כוח שוק – market power - יכולת שליטה במחיר ובכמות המוצעת של מוצר בשוק מסוים (לדוגמא, באמצעות כוח מונופוליסטי).

כלכלות במעבר – transition economies - מדינות המצויות בשלב מעבר ממדינות מתפתחות למדינות מפותחות. נלי מונין סחר בינלאומי – מי נגד מי? 310 (2007).

coercion, duress - כפייה

religious coercion – כפייה דתית

market failure – כשל שוק

לא תעמוד על דם רעך - good Samaritan – עקרון זה, שעוגן בחוק לא תעמוד על דם רעך, מטיל חובת הצלה והושטת עזרה לאדם הנמצא בסכנה חמורה ומיידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו.

לאקונה – lacuna – חסר בטקסט החקיקה

מבחן המטרה והתוצאה – aim and effect test – מבחן שלפיו כאשר מטרתו של מהלך שלטוני כלשהו אינה להפלות את היבוא לרעה, המהלך לא יחשב כמפר את עקרונות אי-האפליה אפילו תוצאתו גרמה לאפליית היבוא לרעה. מבחן זה התקבל תחילה בידי ערכאות יישוב הסכסוכים אך בהמשך נדחה בשורה של פסקי דין, לטובת מבחן שוויון הזדמנויות התחרות. נלי מונין סחר בינלאומי – מי נגד מי? 312 (2007).

מבחן הצרכים הכלכליים – economic needs test - תנאי הכלול לעיתים בהסכמי סחר, ולפיו יתאפשר היבוא כאשר הוא תואם את הצרכים הכלכליים של מדינת היעד. שיקול הדעת המוחלט ביישום

מבחן זה נתון לרשויות המוסמכות במדינת היעד, ולכן נטען כי ניתן להשתמש בו כחסם סחר עקיף. נלי מונין סחר בינלאומי – מי נגד מי? 312 (2007).

מבחן שוויון תנאי התחרות – equality of competitive opportunities test – מבחן פרשני המסייע בהגדרת המונח 'טיפול פחות מיטיב' לצורך הוכחת הפרת עקרון הטיפול הלאומי או עקרון ה-MFN בהסכמי גאט"ט וגאט"ס. לפיו, ייחשב כ'טיפול פחות מיטיב' טיפול המוענק ליבוא המרע את תנאי התחרות שלו לעומת הייצור המקומי. נלי מונין סחר בינלאומי – מי נגד מי? 312 (2007).

מבצע – perpetrator

מבצע בצוותא (מבצע במשותף) – co-principal

מבצע עיקרי – principal offender

מבקר המדינה – state comptroller

מגן אנושי (מגן חי), נוהל שכן – human shield

מדינת רווחה – welfare state – מדינת רווחה שמה לעצמה מטרה לקדם את הרווחה של כל האוכלוסייה, ובמיוחד לקדם את הרווחה של שכבות חלשות באוכלוסיה. מטרה זו כוללת אספקת שירותים ומצרכים חיוניים בתנאים סבירים לכל האוכלוסייה. יצחק זמיר, "פיקוח ציבורי על פעילות פרטית", משפט ועסקים ב, 76 (תשס"ה).

מדרון חלקלק – slippery slope

מוסכמה חוקתית - Constitutional practice, Constitutional convention - "כלל בעל יסוד נורמטיבי הקובע דרך התנהגות מקובלת של רשויות המדינה וממלאי התפקידים השלטוניים". שמעון שטרית "מגבלותיה של ממשלת מעבר: בעקבות בג"צ 5167/00 וייס נ' ראש הממשלה של מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 455 ספר יצחק זמיר על משפט, ממשל וחברה 745 (יואב דותן, אריאל בנדור עורכים, תשס"ה)

מועצת השרים – council of ministers - הישות הפוליטית העליונה של האיחוד האירופי. סמכויותיה נקבעות באמנות המכוננות את האיחוד האירופי. נלי מונין סחר בינלאומי – מי נגד מי? 313 (2007).

מוצר ציבורי – public good

מושגי שסתום – ventilbegriffe; concetti volvola – מושגים המצויים בכל שיטת משפט ומשקפים בהיבטים שונים את ערכיה של החברה. הם משתנים עם הזמן ושואבים את תוכנם המשפטי מערכי היסוד של שיטת המשפט. תום לב, תקנת הציבור וסבירות הם מושגי שסתום. אהרון ברק שופט בחברה דמוקרטית 248 (2004)

מזכירות ארגון הסחר העולמי - WTO secretariat – הדרג הפקידותי המקצועי המלווה את עבודת הארגון, המונה כ-600 פקידים שמושבם בג'נבה, שווייץ. נלי מונין סחר בינלאומי – מי נגד מי? 313 (2007).

מחדל – omission

מידתיות (יחסיות) – proportionality - מושג שסתום הבא לקבוע את היקף ההגנה על החוקה וערכיה. המידתיות היא אמת מידה חוקתית המעוגנת בחוקי היסוד בדבר זכויות האדם. פעולה בלתי מידתית הפוגעת בזכות אדם היא פעולה בלתי חוקית. אהרון ברק שופט בחברה דמוקרטית 370 (2004)

מיטלטלין – chattel

מכרז – tender

מלחמה צודקת (תיאוריה) – just war (theory) – להרחבה: רפאל ביטון, "דיני המלחמה כמסגרת כוללת להסדרת הריגה מוסדית", **משפט וצבא** 19, 245 (2007).

ממשל תאגידי – corporate governance

מעוולים במשותף – joint tortfeasors - מעוולים שונים שגרמו יחדיו לנזק אחד.

מעצר בלתי חוקי – unlawful arrest

מעשה מגונה – obscene act (US), indecent conduct (UK)

מעשים בלתי חוקיים בינלאומיים – internationally wrongful acts

מפת הדרכים לפתרון קבע של הסכסוך הישראלי-פלשתיני - Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict - תוכנית ברת-ביצוע, בפיקוח הקוורטט, עם שלבים ברורים וציוני דרך המוליכים להסדר כולל וסופי של הסכסוך הישראלי-פלשתיני, כפי שהוצגו בנאום של הנשיא בוש ב- 24 ביוני ונתקבלו בברכה על-ידי האיחוד האירופי, רוסיה והאו"ם בהכרזות שרי הקוורטט ב- 16 ביולי וב- 17 בספטמבר [2002]. הסדר זה, מתוך משא ומתן בין שני הצדדים, יביא להופעתה של מדינה פלשתינית עצמאית ודמוקרטית החיה בשלום וביטחון לצדה של ישראל ושכנותיה האחרות. ההסדר ישים קץ לכיבוש שהחל ב- 1967, בהתבסס על קווי היסוד של ועידת מדריד ועקרון שטחים תמורת שלום, החלטות מועצת הביטחון של האו"ם 338 ו-1397, הסכמים שהושגו בעבר בין שני הצדדים, והיוזמה הערבית שהוצעה על-ידי נסיך הכתר הסעודי עבדאללה ואושרה על-ידי ועידת הפסגה הערבית בבירות. "טיוטת" מפת-הדרכים של הנשיא בוש לפתרון-קבע של הסכסוך הישראלי-פלשתיני", **נתיב: כתב עת למחשבה מדינית, חברה ותרבות** 16(91), 64 (2003).

מרחב התמרון – margin or power of appreciation – מונח שנהוג לראותו כמתייחס להיקף שיקול הדעת הנתון לרשות מוסמכת בביצוע סמכותה, והמשליך מעצם טיבו על מידת הזהירות שעל הרשות השופטת לאמץ בעת ביקורתה על הרשות המוסמכת. אילן סבן, "עם שוך הסערה?", **חסמים בפני שוויון הערבים בישראל** 72 (שלמה חסון ומיכאיל קרייני עורכים, 2006).

משאל עם – referendum

משבר אשראי (מחנק אשראי) – credit crunch – קושי לקבל הלוואות

משטר תאגידי – corporate governance

משפט בהיעדרות – in absentia

משפט פלילי בין-מדינתי דיוני – procedural transnational criminal law

משפט פלילי בינלאומי מהותי – substantive international criminal law

משפט ראווה – show trial

נוהגים עסקיים מגבילים - restrictive business practices – פעילות של גורמים כגון מונופולים וקרטלים העלולה להשתלט על שוק ולהכתיב את תנאי הסחר בו, ובעצם לשלול או להגביל על ידי כך את התחרות החופשית בשוק. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 313 (2007).

נוהל שכן – ראה "מגן אנושי"

נזק ראייתי - Evidential damage – "על פי דוקטרינה זו על הנתבע מוטלת אחריות כלפי התובע אם התנהגותו העוולתית **ישוללת** מן התובע **את היכולת** או את **הסיכוי להוכיח** את המרכיבים של עילת תביעתו נגד מי שגרם לו נזק. שלילת יכולת או סיכויי הוכחה היא הנזק הראייתי שנגרם לתובע, והוא נבדל מן הנזק הישיר שנגרם ע"י ההתנהגות העוולתית המוכרת בדיני הנזיקין" **עיוני משפט** כא, 191 (1998).

נחלת הכלל - Commons -Public domain - מושג זה מציין סוג מיוחד של רכוש המשותף לכלל הציבור, כאלו אשר בעלות פרטית עליהם, גידורם או מכירתם, נתפסים כעניין שאין להעלותו על הדעת, כגון: האוויר שאנו נושמים, חוף הים, הרחוב, וגם נכסי ידע ותרבות כמו המיתולוגיה היוונית, התנ"ך והטבלה המחזורית. **ארץ אחרת** 29, 22 (2005).

נטל ההוכחה – burden of proof

ניצול לרעה של כוח – abuse of power

ניצול לרעה של ההליך השיפוטי – abuse of process – שימוש לרעה בהליכי בית-משפט ולמטרה לא ראויה. משה בר-עם, "הליכי סרק אזרחיים", **עלי משפט** ו, 135 (תשס"ז).

ניצול פערי שערים (ארביטראז') - arbitration

נסיבות מקלות - Extenuating Circumstances

נציב תלונות הציבור – ombudsman

נציבות האיחוד האירופי – EU commission - הדרג הפקידותי המקצועי באיחוד האירופי, שתפקידו מקביל לזה של משרדי הממשלה במדינות השונות. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 313 (2007).

סבירות – reasonableness - מושג שסתום. משמעותה של הסבירות היא באיתור השיקולים הרלוונטיים ובאיזון ביניהם על פי משקלם. הסבירות היא תהליך הערכת. החלטה היא סבירה אם נתקבלה על ידי מתן משקל ראוי לשיקולים השונים שיש להביאם בחשבון, ובהם ערכי יסוד בכלל וזכויות אדם בפרט. אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 367 (2004)

סוכן מדיה - agitator, inciter (undercover police officer) – איש מרות הנשלח להסיט עברייני לביצוע מעשה פלילי על מנת להפלילו.

סיבתיות - Causation

סיוע רפואי להתאבדות – Physician assisted suicide – מתן סיוע לחולים הלוקים במחלה אנושה, המסיבה להם מכאובים וייסורים קשים, לסיים את חייהם בכבוד. הסיוע מתבטא בהספקת מרשם לקבלת תכשיר מרדים וממית, שהחולה יוכל להשתמש בו ולסיים בעזרתו את חייו. אליהו מצא, "תנו למות בכבוד", **עורך הדין** 3, 60 (2009).

סיכול ממוקד – targeted killing, preventive killing

סיכון כפול – double jeopardy

סמכות שיפוט אוניברסאלית – universal jurisdiction, universality principle

סמכות שיפוט מגבילה – concurrent jurisdiction

סעד אזרחי – civil remedy

סעד הצהרתי – declaratory remedy - סעד הצהרתי בו בית המשפט מכריז על זכויותיו של אחד הצדדים.

סעד פלילי –

עבירות בינלאומיות אזרחיות – international delicts

עבירות מין, פשעים המבוססים על מגדר – gender-based crimes

עבירות מצטברות – cumulative offences

עבירות נגד משפט העמים – delicta juris gentium

עבירות נגזרות – inchoate offences

עד מדינה – state's evidence

עדות שמיעה – hearsay evidence – כאשר נמסרת בבית המשפט עדות בעל-פה או ראייה בכתב על אמרה שניתנה מחוץ לבית המשפט, והמטרה היא להוכיח את אמיתות הדברים שבאמרה, הרי בפנינו עדות שמיעה. ערכה של הראייה תלוי במהימנותו של אדם שלא הופיע כעד במשפט. אשר-על-כן, ראייה כזאת היא פסולה, אלא אם ניתן להצביע על חריג המתיר את קבלתה. אליהו הרנון, "הכלל הפוסל עדות שמיעה - מה מקומו במשפט הישראלי?", משפטים 1, 74 (1975).

עודף יצרן – producer surplus

עודף צרכן – consumer surplus

עוולות המוניות – mass torts

עימות מזוין – armed conflict

עלות שולית – marginal cost – ההוצאה בגין ייצורה של יחידה אחת נוספת של מוצר מסוים.

עלות תועלת – cost benefit analysis (CBA) – (ניתוח) עלות תועלת

עצמאות שיפוטית – judicial independence – עקרון עצמאותם ואי-תלותם של השופטים משמעו עשייה במלאכת השיפוט מתוך חירות, ללא השפעות חיצוניות, ללא לחצים או תמריצים, ללא מורא וללא משוא פנים, כשאין על השופט מרות זולת מרותו של הדין, וכשהוא פועל על-פי החוק ועל-פי שיקול דעתו המקצועי ותחושת הצדק והמצפון. טובה שטרסברג-כהן, "עקרון עצמאות השופטים והביקורת על פעולתם: עיונים בתכליותיו של חוק נציב תלונות הציבור על שופטים, התשס"ב-2002", משפט ועסקים ג, 335 (תשס"ה).

עקומת היצע – supply curve

עקרון טובת המדינה - (reason of state) Raison d'Etat - "עיקרון המספק הצדקה מיוחדת לפעולות שלטוניות, אשר לעיתים משתרעת אף מעבר לגבולות המוסר או המשפט". קלוד קליין "עקרון טובת המדינה (Raison d'Etat) ספר יצחק זמיר על משפט, ממשל וחברה 671 (יואב דותן, אריאל בנדור עורכים, תשס"ה)

עריכת דין חקיקתית – legislative cause lawyering – אחד הכלים בהם מחזיקים ארגונים לשינוי חברתי כדי לקדם זכויות אדם וצדק חברתי. אסטרטגיית פעולה זו מוגדרת כפעילות משפטית לשינוי חקיקה ומדיניות, שבמסגרתה פועלים עורכי הדין של הארגונים לשינוי חברתי בזירה הפוליטית בקידום חקיקה חדשה או בבלימת יוזמות ושינויי חקיקה פוגעניים. דבי גילד-חיו וסיגל שהב, "עריכת-דין חקיקתית ככלי לשינוי חברתי", מעשי משפט ב, 69 (2009)

עתירות מוזמנות – solicited petitions

עשיית עושר ולא במשפט – unjust enrichment – התעשרות שלא כדין. ראה חוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט – 1979

פורום לא נאות – forum non conveniens

פזיזות – recklessness

פיוס – reconciliation

פיצויים מוגברים – Aggravated damage - להבדיל מהפיצויים העונשיים, נועדו לתת ביטוי גם להתנהגות הפסולה של המזיק. (מיסים 6)19 (ע' 41/2)

פיצוי- compensation

פיצוי מלא – full reparation

פיצויים עונשיים – Punitive damages - פיצויים אשר נועדו להעניש את המזיק מחד ולהרתיע את המזיקים הבאים מאידך. (מיסים 6)19 (ע' 41)

פסקת ההגבלה – Limitation clause - מרכיב מרכזי של הביקורת השיפוטית. הציר שסביבו סובבת ההגנה על הזכות החוקתית והפגיעה בה גם יחד. פסקת ההגבלה מבטיחה כי זכויות האדם הקבועות בחוקי היסוד לא יפגעו אלא בהתקיים תנאים מסוימים; היא קובעת את התנאים לפגיעה בזכויות האדם. אהרון ברק שופט בהכרעה דמוקרטית 344 (2004)

פקודה בלתי חוקית בעליל - manifestly illegal order, patently illegal order, manifestly unlawful order

פקוח ציבורי על פעילות פרטית (הסדרה) – regulation – הפקוח הציבורי על פעילות פרטית הינו אחד התפקידים העיקריים של כל מדינה. הוא מורכב משני חלקים: ראשית, הסדרה של פעילות פרטית באמצעות כללים הנקבעים בחוק, בתקנות ובהוראות מנהל; שנית, אכיפת הכללים באמצעות מנגנונים שונים. יצחק זמיר, "פיקוח ציבורי על פעילות פרטית", משפט ועסקים ב, 67 (תשס"ה).

פרי העץ המורעל- fruit of the poisonous tree doctrine - דוקטרינה הנגזרת מהזכות החוקתית המגנה מפני חיפוש ותפיסה בלתי סבירים של חשוד. אביטל אברהם, שי אלמליח, "הרשעה על סמך ראיות דנ"א בלבד?" הארת דין א(1), ינואר - מרץ (2004)

פרשנות תכליתית במשפט - purposive statutory interpretation – להרחבה ראו: אהרון ברק
פרשנות במשפט (1993), וגם אהרון ברק פרשנות תכליתית במשפט (2003).

פשע התוקפנות – crime of aggression

פשעים נגד האנושות – crimes against humanity

צו איסור פרסום - gag order – הוראה של בית המשפט למנוע פרסום פרטים אודות הדיון המשפטי.

צוואה בחיים – living will

צווי מגן – protective orders, restraining orders – צו בית משפט אזרחי המגביל את המגע העשוי להיות בין אנשים מסוימים ובין העותר.

צדק במשפט הפלילי, תורת התועלתנות – utilitarian theory of justice

צדק מופתי – exemplary justice

צדק מתקן, צדק מאחה – restorative justice – תיאורית הצדק המאחה רואה במרכזו אירוע הפשע את הפגיעה בנפגע העברה וכן בקהילה הקרובה, להבדיל מהפרדיגמה המסורתית של המשפט הפלילי הרואה במרכזו של אירוע הפשע את הפגיעה בחוק ובאינטרסים הכלליים של החברה. רון שפירא "הגיעה העת לסולחה", הפרקליט מח(2), 443 (2006).

צדק שיקומי – restorative justice

צורך (משפט פלילי) – necessity

הקהילה הכלכלית האירופית – European Economic Community (EEC)

קלון, שפלות מוסרית – infamy, infamous crimes, moral turpitude (בארה"ב ב-C.J.S.:
(Criminal Law section 6)

קרוב דינים – approximation of laws – תהליך של קירוב בתכני הדינים של מדינות המצויות בתהליך אינטגרציה כלכלית, מבלי להגיע לזהות מלאה. גלי מונין סחר בינלאומי – מי נגד מי? 315 (2007).

רווחה כוללת – total welfare / overall welfare – סך הרווחה הכלכלית בשוק מסוים (עודף יצרן + עודף צרכן).

רטרואקטיביות החוק – ex post facto

ריבונות – sovereignty

ריסון עצמי (שיפוטי) – judicial (self) restraint – נטייה שיפוטית שלפיה האיזון הראוי בין הערכים החברתיים המתנגשים יוגשם לרוב על ידי השארת הדין הקיים על כנו ואי-יצירתו של דין חדש. בכך יש ביטוי לרתיעתו של השופט לבטל מדיניות משפטית שנקבעה בעבר והוא יפעל לרוב בעזרת האמצעים השיפוטיים הקיימים. אהרון ברק שופט בהברה דמוקרטית 398 (2004)

רצח האישה על ידי בן זוגה - uxoricide

רצח הבעל על ידי אשתו - Mariticide

רצח בני זוג - Spousal homicide

רשלנות - negligence

שווקים מתעוררים - emerging markets - מדינות המצויות בשלב מעבר ממדינות מתפתחות למדינות מפותחות. גלי מונין סחר בינלאומי - מי נגד מי? 315 (2007).

שוק משותף - common market - איגוד מכס, שאמצעי הייצור של המדינות החברות בו: כוח עבודה והון, רשאים לנוע בו בחופשיות. גלי מונין סחר בינלאומי - מי נגד מי? 307 (2007).

שותף לדבר עבירה - accomplice

שיבוט לצורכי הולדה - reproductive cloning

שיבוט לצורכי רפואה - therapeutic cloning

שיכרות - intoxication

שימוע - preliminary hearing / grand jury - הליך השימוע, המעוגן בסעיף 60א לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב-1982, מעניק לחשוד בעבירה את ההזדמנות לשכנע את התביעה כי אין מקום להגשת כתב אישום נגדו, או שאין מקום להגישו במתכונתו המתוכננת. להרחבה: יהודה וינשטיין, "מה נשמע בשימוע", תאגידים ד(2), 66 (2007).

שימוש לרעה בהליכי משפט אזרחיים - wrongful use of civil proceedings - עוולה במשפט המקובל שעניינה ניהול הליכים משפטיים לא ראויים. בארצות-הברית חלה על כלל ההליכים האזרחיים ועל כל סוגי הנזקים. משה בר-עם, "הליכי סרק אזרחיים", עלי משפט ו, 135 (תשס"ז).

שינוי מהותי לרעה - material adverse change - דיני חברות - על השינוי להיות שינוי מהותי לרעה בפעילות, בעסקים, בנכסים, בהתחייבויות או במצב הפיננסי של החברה. להרחבה: רונן מונסביץ, טל פלדי, "על השינוי המהותי לרעה בין החתימה לבין ההשלמה של עסקה לרכישת עסק", תאגידים (4)5, 76 (2008).

שיפוי - Subrogation

שיקול דעת עסקי - business judgment rule - דיני התאגידים ברחבי העולם מגוונים במידה רבה על דירקטורים כנגד חברות בנות בשל הפרת חובת הזהירות. במסגרת זו בולט כלל שיקול-הדעת העסקי אשר התפתח בפסיקתם של בתי המשפט בארצות הברית בתחום של דיני חברות לאורך יותר ממאה וחמישים שנה. כלל זה מהווה עקרון יסוד של דיני החברות, ולפיו פעולה או החלטה של דירקטור אשר נעשתה בהעדר ניגוד עניינים, בתום לב ובאופן מיוזע נהנית מחזקת תקינות, ואינה חשופה להתערבותו של בית המשפט. שרון חנס, "כלל שיקול-הדעת העסקי" עיוני משפט 31(2), 313-368 (2009).

שיקול דעת שיפוטי - judicial discretion - "מצב שבו ניתן לשופט הכוח לבחור בין שתי חלופות או יותר, כאשר כל אחת מהחלופות היא במסגרת הדין". אהרון ברק שופט בחברה דמוקרטית 29 (2004)

שיתוף הציבור בחקיקת משנה בדרך של הודעה מראש ומתן הזדמנות להגיב - notice and comment rulemaking. איל בנבנשתי, גיא שגיא "שיתוף הציבור בהליך המינהלי" ספר יצחק זמיר על משפט, מממשל וחברה 134 (יואב דותן, אריאל בנדור עורכים, תשס"ה)

שלילת אזרחות – denationalization, denaturalization, loss of citizenship

שפיטות (או אי-שפיטות) – non-justiciability - תורת השפיטות היא מכשיר מרכזי בהגשמת התפקיד השיפוטי. באמצעות הדוקטרינה של השפיטות (או אי-השפיטות) השופט מאתר סוגיה בספירה הציבורית אשר אין הוא מכריע בה תוך שהוא משאיר את ההכרעה בה לרשויות השלטוניות האחרות. אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 275 (2004)

תביעה זדונית – malicious prosecution – עוולה במשפט המקובל שעניינה ניהול הליכים משפטיים לא ראויים, חלה בעיקר על הליכי נפל בפלילים. במשפט האנגלי ובחלק ממדינות ארצות-הברית, הורחבה תחולתה גם להליכים אזרחיים מסוימים. משה בר-עם, "הליכי סרק אזרחיים", **עלי משפט** ו, 135 (תשס"ז).

תביעה נגזרת – derivative action – להרחבה: ציפורה כהן, "התביעה הנגזרת בדין הישראלי: בחינה ביקורתית", **קרית המשפט** ו, 77 (תשס"ו)

תובענות ייצוגיות (תביעות ייצוגיות) – Class Actions – "תובענה המנוהלת בשם קבוצת בני אדם, שלא ייפו מראש את כוחו של מי שמנהל את התובענה, לייצגם, ואשר מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה." הצעת חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006, ה"ח הממשלה 234. להרחבה ראו גם: גיא הלפסק, "תיאוריה כללית בדבר התועלת החברתית של מכשיר התביעה הייצוגית כאמצעי לאכיפת החוק", **משפט ועסקים** ג, 263 (תשס"ה).

תום לב – good faith – מושג שסתום. להרחבה: אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 254 (2004)

תחולה ישירה – direct application - הכרה בהוראות משפטיות בהסכם בינלאומי כיוצרות זכויות וחובות לפרטים במישורין, ללא שנקלטו לדין הפנימי של מדינה באמצעות חקיקה. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 315 (2007).

תחרות מס מזיקה – harmful tax competition – מתן הטבות מס למשקיעים זרים שאינן ניתנות לתושבי המדינה המעניקה את ההטבות. כתוצאה מכך נגרמת הטיית השקעות, הגורמת פגיעה בתחרות המס ההוגנת בין מדינות. נלי מונין **סחר בינלאומי – מי נגד מי?** 316 (2007).

תפיסה לוחמתית – belligerent occupation – שליטה בשטחים שהיא פרי פעילות לחימה. אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 147 (2004)

תקדים מחייב – precedent – עקרון התקדים המחייב מעוגן בחוק יסוד: השפיטה (סעיף 20)
"א) הלכה שנפסקה בבית משפט תנחה בית משפט של דרגה נמוכה ממנו.
ב) הלכה שנפסקה בבית המשפט העליון מחייבת כל בית משפט, זולת בית המשפט העליון"

תקנת הציבור – מושג שסתום. התקנה נועדה להגן על טובת הציבור ולשמור על עקרונות היסוד של הסדר החברתי. טובה שטרסברג-כהן, "עקרונות כלליים במשפט הפרטי", **המשפט: שנתון** 7, 523 (2002). להרחבה: אהרון ברק **שופט בחברה דמוקרטית** 259 (2004)

תקנת השבים – Rehabilitation of criminals - שיקום העבריין לאחר שריצה את עונשו.

תקנת השוק – Market overt - במקורה, "תקנת השוק" מופיעה בתלמוד, ונועדה לאפשר חיי מסחר תקינים. מטרת התקנה היא לאפשר חיי מסחר בשוק על ידי מתן הגנה לרוכש כדי שלא יחשוש כי הנכס העומד למכירה, אינו שייך כלל לרוכל. החוק הישראלי המודרני אימץ את עקרון תקנת השוק בסעיף 34 לחוק המכר. (עו"ד אופיר מילר, אתר הכתבות של "נענע").

תקפות חוקתית – constitutional validity

תרומה מהותית (מבחן התרומה המהותית) – substantial factor או material contribution – לפי מבחן זה, מי שתרום לנזק תרומה מהותית שהייתה עשויה לגרום לבדה את הנזק, ייחשב כמי שגרם לנזק. בועז שנור, " הקשר הסיבתי העובדתי בתביעות בגין נזקי-גוף שנגרמו מזיהומים סביבתיים", מחקרי משפט 23(2), 559 (2007).

Oocyte Donation - תרומת ביציות

remedies – תרופות

preventive remedies – תרופות מניעתיות

suppressive remedies - תרופות הרתעתיות

satisfactory remedies – תרופות שיקומיות

penal remedies – תרופות עונשיות